

Vegan Beslenme Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi

Kadir ÇETİN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Turizm Fakültesi

kctin@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0102-8913

Anıl ÖRNEK

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,

Yeşilova İsmail Akın Turizm Meslek Yüksekokulu

aornek@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9401-5622

Geliş tarihi / Received: 02.06.2025

Kabul tarihi / Accepted: 18.09.2025

Öz

Bu çalışma, Web of Science (WoS) veri tabanında yer alan vegan beslenme konularında yapılan akademik çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek ilgili alandaki gelişim evrelerini, araştırma yönelimlerini, öne çıkan yazar, kurum ve ülkeleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Web of Science veri tabanında yapılan tarama sonucunda 1981–2024 yılları arasında yayımlanan 970 bilimsel yayın analiz edilmiştir. Bulgular, özellikle 2013 sonrası dönemde yayın sayısında belirgin bir artış olduğunu, ancak atıf yoğunluğunun daha çok erken dönem çalışmalarda toplandığını göstermektedir. ABD, İngiltere, Kanada ve Hindistan öne çıkan ülkeler arasında yer almakta, ancak ülkeler arası iş birliği düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Tematik analizde sağlık, sürdürülebilirlik, etik ve ürün geliştirme öne çıkan araştırma alanları olurken; bitki bazlı ürün alternatifleri, duyuşal özellikler ve tüketici kabulü gibi konuların önem kazandığı belirlenmiştir. Ayrıca turizm ve gastronomi bağlamında vegan beslenmenin yeterince incelenmediği, bu alanlarda önemli araştırma boşluklarının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, disiplinler arası iş birliği olanaklarına dikkat çekmekte, kültürel faktörlerin ürün geliştirme ve benimseme süreçlerinde daha fazla araştırılması gerektiğini vurgulamakta ve gelecekteki çalışmalara yönelik öneriler sunmaktadır. Ayrıca vegan beslenmeye ilişkin literatürün disiplinler arası durumu haritalandırılarak araştırma boşlukları saptanmış ve yeni çalışma olanaklarına fikir sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Veganlık, vegan diyet, bitki bazlı diyet, sürdürülebilirlik, WoS*

Bibliometric Analysis of Articles on Vegan Diet

Abstract

This study aims to conduct a bibliometric analysis of academic research on veganism and vegan nutrition indexed in the Web of Science (WoS) database, with the objective of identifying developmental stages, prevailing research trends, leading authors, institutions, and countries in the field. A total of 970 scholarly publications published between 1981 and 2024 were analyzed. The findings reveal a marked increase in the number of publications, particularly after 2013, although citation density remains predominantly concentrated in earlier studies. The United States, the United Kingdom, Canada, and India emerge as the most prominent countries in terms of research output; however, the level of international collaboration remains limited. Thematic analysis indicates that key areas of focus include health, sustainability, ethics, and product development. Furthermore, recent years have seen a growing emphasis on topics such as plant-based product alternatives, sensory attributes, and consumer acceptance. Despite this, vegan nutrition within the contexts of tourism and gastronomy appears to be significantly underexplored, indicating notable gaps in the existing literature. This study underscores the potential for interdisciplinary collaboration, highlights the importance of investigating cultural dimensions in product development and consumer adoption, and offers recommendations for future research. Additionally, the interdisciplinary nature of the literature on vegan nutrition has been mapped, research deficiencies have been identified, and novel avenues for investigation have been proposed.

Keywords: *Veganism, vegan diet, plant-based diet, sustainability, WoS*

Giriş

Vegan beslenme birçok Doğu dinlerinde (Hinduizm, Budizm, Jainizm vb.) kabul gören ve “*ahimsa*” (şiddet göstermeme) ilkesine dayanan yüzyıllar boyunca farklı kültürlerde etik bir yaşam tarzı olarak benimsenmiştir (Reznik vd., 2019). 21. yüzyılda bu beslenme yaklaşımı dini ve felsefi kökenlerine ek olarak çevresel sürdürülebilirlik, sağlık ve hayvan refahı gibi çeşitli nedenlerden dolayı benimsenen bir yaşam tarzı haline gelmiştir (Dinu vd., 2017; Poore ve Nemecek, 2018). Modern anlamda vegan beslenme tarzının şekillenmesi 1944 yılından sonra başlamıştır. Bu “*Vegan Society*”, kavramının 21. yüzyıldaki anlamıyla tanımlanmasında önemli bir başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir (Hertweck, 2021; Jovandarić, 2021; Leneman, 1999; Leitzmann, 2014;). Alanyazın incelendiğinde bu yaşam tarzına ilişkin vejetaryenlik ve veganlık olmak iki farklı kavram karşımıza çıkmaktadır. Vejetaryen beslenme gıda, giyim ve diğer amaçlarla hayvanlara yönelik her türlü

etik olmayan uygulamaları mümkün olduğu ölçüde dışlamayı amaçlayan beslenme ve yaşam tarzı olarak tanımlanmaktadır (Beck ve Ladwig, 2020). Vegan beslenme ise ne amaçla olursa olsun hayvansal kaynakları her türlü ürünün kullanımını reddeden vejetaryenliğe göre daha katı ve kapsamlı bir yaşam felsefesini ifade etmektedir (Ach, 2018; Díaz, 2017; Mathieu ve Dorard, 2016). Bu beslenme tarzında genellikle tahıllar, yumrular, baklagiller, sebzeler ve meyveler gibi çoğunlukla çiğ, işlenmemiş veya minimum düzeyde işlenmiş bitkisel gıdalar tüketilmektedir (Kamei vd., 2023; Koutentakis vd., 2023; Marlow vd., 2015). Araştırmada anlamsal bütünlüğü sağlamak amacıyla bu iki kavramı temsil eden “*veganizm*” kavramı kullanılmıştır. Alanyazın incelendiğinde birçok farklı motivasyondan dolayı (sağlık bilincinin artması, sağlık faydaları, etik, çevresel endişeler, sürdürülebilirlik vb.) (Chai vd., 2019; Dinu vd., 2017; Van der Heijden vd., 2023) veganizm gün geçtikçe daha fazla benimsenmektedir (Apos-

tolidis ve McLeay, 2019; D'Souza vd., 2022). Buna ek olarak dünya gündeminde olan İklim Değişikliği Kanunu ve sürdürülebilir gıda sistemlerine ilişkin politikalar karbon ayak izini ve sera gazı emisyonunu azaltmada bitki temelli beslenmenin önemini vurgulamaktadır (Clark vd., 2020; Poore ve Nemecek, 2018). Birleşmiş Milletler'in "sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerini sağlamak" hedefini destekleyen en umut verici beslenme tarzının veganizm olarak tanımlanması (Arenas-Gaitán vd., 2020; Judge vd., 2022) bu beslenme tarzının uluslararası politikalarındaki artan önemini göstermektedir.

Altı kıtadan 28 ülkeyi kapsayan bir araştırma sonucunda vegan beslenmenin ortalama küresel yaygınlığının yaklaşık %3 olduğu tahmin edilmektedir (IPSOS, 2019). Buna ek olarak güncel araştırmalar bu oranın gelişmiş ülkelerde %5-7 seviyelerine ulaştığı öngörülmektedir (McEvoy ve Woodside, 2010; Paslakis vd., 2020; Valdes vd., 2020). Ayrıca bu artış, bireyleri vegan yaşam tarzını denemeye teşvik eden yıllık uluslararası "Veganuary" kampanyasına kayıtların artmasında açıkça görülmektedir. 2013 yılında 3,300 olan katılımcı sayısı 2022 yılında 629,000'e (Veganuary, 2022) ve 2025'te ise 25,8 milyona ulaşmıştır (Veganuary, 2025). Bu eğilim Web of Science'ta (WoS) veganizm ve vegan beslenme konulu yayın sayısı 2015-2024 arasında yıllık ortalama %20,05'lik bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde bu konudaki araştırmaların sayısında belirgin bir artış olmasına rağmen (Fox ve Ward, 2008; Ruby, 2012), bu alanın bilimsel gelişimini ve entelektüel yapısını ortaya koyan kapsamlı bibliyometrik analizlerin eksikliği dikkat çekmektedir. Alanyazında bazı araştırmalar (Loh vd., 2021; Loh vd., 2022; Yoldaş ve Aksöz, 2024; Chrysafi vd., 2025). veganizm odaklı yayınları bibliyometrik yöntemlerle incelemiş olmasına rağmen bu araştırmaların sağlık ve beslenme alanına yoğunlaşmakta ve genellikle tanımlayıcı istatistiklerle sınırlı

kalmaktadır. Ayrıca ağ analizi, tematik haritalama ve bilimsel iş birliği ağlarının incelenmesi gibi gelişmiş bibliyometrik teknikler kullanılmamaktadır. Bu durum multidisipliner yapıya sahip olan araştırma alanındaki bilgi birikiminin sentezini ve gelişimini güçleştirmektedir.

Bu kapsamda araştırmanın amacı vegan beslenme konulu akademik yayınları bibliyometrik analiz yöntemi ile inceleyerek alandaki araştırma konularının eğilimlerini, en çok araştırma yapan ve atıf alan yazar, kurum ve ülkeleri belirlemek, alandaki mevcut bilgi birikimini haritalandırarak araştırma boşluklarını belirlemek, disiplinler arası iş birliği fırsatlarını ortaya çıkarmak ve gelecekteki araştırmalara öneriler sunmaktır.

Yöntem

Bibliyometrik analiz, herhangi bir araştırma alanındaki değişim ve gelişimlere bütüncül bir bakış açısıyla bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi ölçmek ve karşılaştırma yapmak için matematiksel ve istatistiksel göstergeleri ortaya koymaktadır (Durieux ve Gevenois, 2010; Kumar, 2025; Pessin vd., 2022). Bu yöntem belirli bir alandaki ya da konudaki bilimsel yayınları analiz ederek mevcut bilgi birikimini yorumlamada ve gelecekteki eğilimleri öngörmede etkili bir araç olarak kabul edilmektedir (Arora ve Chakraborty, 2021; Donthu vd., 2021; Passas, 2024; Tranfield vd., 2003). Bundan dolayı araştırma amacı kapsamında bibliyometrik analiz yöntemi benimsenmiştir.

Veri toplama aşamasında sadece Web of Science (WoS) veri tabanı tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında bir veri kaynağından yararlanılması disiplinlerde veya bölgesel bağlamlarda belirli yayınların kapsam dışı kalmasına neden olmuş olabilir. Ancak WoS'tan yararlanılmasının birkaç temel nedeni bulunmaktadır. İlk olarak geniş kapsamlı ve standartlaştırılmış veri setleri sunmakta ve ayrıntılı arama seçenekleri sağlaması sağlamaktadır (Bramer vd., 2017; Norris

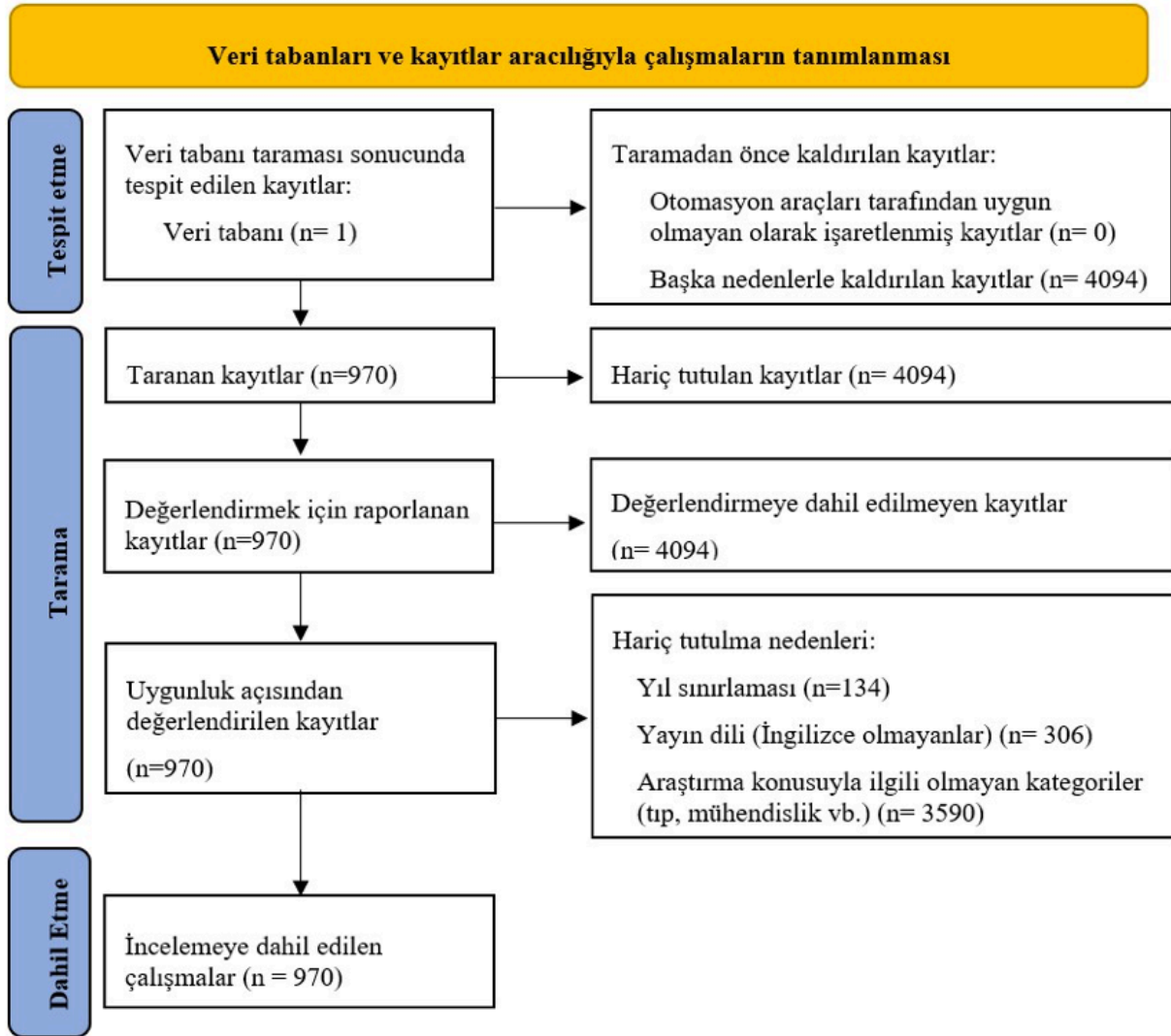
ve Oppenheim, 2007; Birkle vd., 2020; Yan ve Zhiping, 2023). İkinci olarak birden fazla veri tabanının kullanılması veri tabanlarında sunulan bilginin farklılaşması, verilerin birleştirilmesi gibi durumlarda veri kaybının olması muhtemeldir. Bundan dolayı tek veri tabanının kullanılması önerilmektedir (Öztürk vd., 2024).

Bilimsel yayınların taranması üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada araştırmacılar tarafından vegan beslenme odaklı alanyazın taraması yapılarak konuyu kapsayacak şekilde anahtar kelime havuz oluşturulmuştur. Oluşturulan anahtar kelime havuzu turizm, beslenme ve gıda konularında bibliyometrik yayınları bulunan 3 bağımsız akademisyene sunulmuş ve yazarlar dahil 5 araştırmacıyla odak grup görüşmesi sonrasında kesinleştirilmiştir. İkinci aşamada Boolean işlemleri (“*vegan**” OR “*vegan diet**”) kullanılarak 15 Ocak 2025 tarihinde gerçekleştirilen taramada 5059 bilimsel yayına ulaşılmıştır. Üçüncü aşamada veri toplama sü-

recinin ilgili yılın başında olması ve yayınlanan araştırmaların atıf performanslarının yeterince şekillenmemesi nedeniyle yayın yılı 2025 olan, yazım dili İngilizce olmayan, doküman türü kitap, kitap bölümü, editör materyalleri vb. ve araştırma kapsamında olmayan kategorilerdeki (tıp, mühendislik vb.) yayınlar hariç tutulmuştur. Sonuç olarak 970 bilimsel yayının tüm bilgileri dışa aktarılmıştır (Şekil 1).

Verilerin analizi VOSviewer ve R programının Bibliometrix paketi kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Donthu vd., 2021; Romanelli vd., 2021; Van Eck ve Waltman, 2010). Performans analizinde (yayın-atıf yapısı, yüksek atıf alan yayınlar vb.) R programının Bibliometrix paketi kullanılmıştır. VOSviewer programı kullanılarak bilimsel haritalama yapılmıştır (Van Eck ve Waltman, 2010). Verilerin analizinde iki farklı program araştırma verilerinin çok yönlü analiz etmek amacıyla kullanılmıştır.

Şekil 1
PRISMA akış şeması

Bulgular

Performans analizi

Tanımlayıcı bilgiler

Araştırma kapsamında analiz edilen veri setine ilişkin tanımlayıcı bilgiler Çizelge 1’de sunulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde araştırma alanının 1981-2024 yılları arasında toplam 970 yayın olduğu ve %7,78’lik yıllık büyüme oranıyla

hızla gelişen bir araştırma alanı olduğu görülmektedir. Buna ek olarak yayın başına ortalama atıf sayısı (25,11) incelendiğinde alandaki araştırmaların bilimsel etkisinin yüksek olduğu görülmektedir. Toplam 3968 araştırmacının katkı sağladığı ve her yayına 4,75 ortalama araştırmacı düştüğü düşünüldüğünde bu alandaki araştırmaların iş birlikçi bir yaklaşımla gerçekleştirildiği söylenebilir.

Çizelge 1

Tanımlayıcı bilgiler (Bibliometrix)

Zaman Aralığı	1981-2024
Kaynaklar	168
Belgeler	970
Yazarlar	3968
Tek yazarlı belgelerin yazarları	95
Uluslararası ortak yazarlık	%24,54
Doküman başına ortak yazar sayısı	4,75
Anahtar kelime	2371
Yayın başına ortalama atıf	25,11
Yıllık büyüme oranı	%7,78
Toplam kullanılan kaynak sayısı	48511

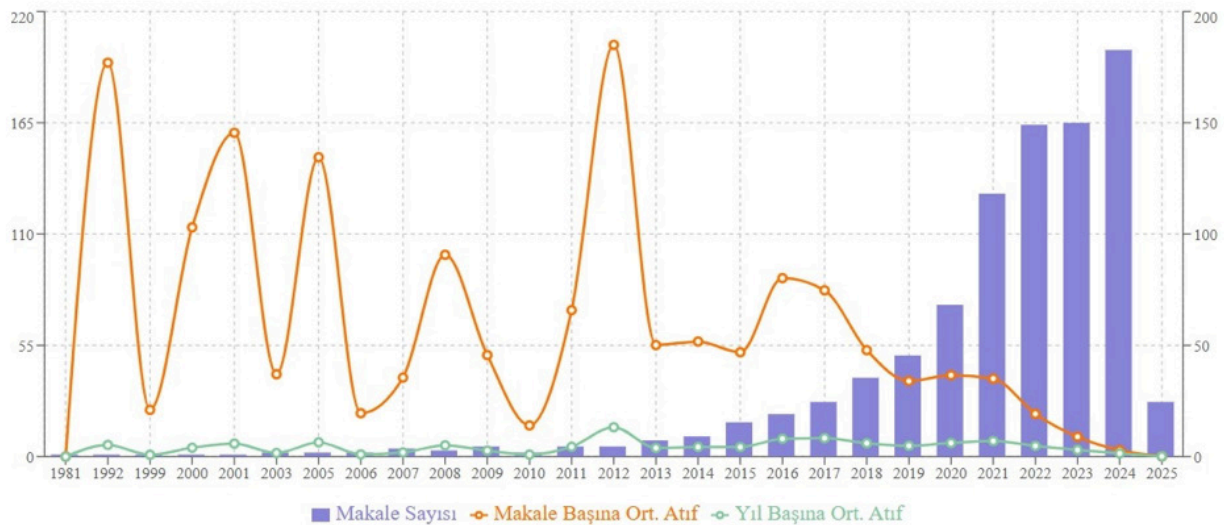
Yayın ve atıf istatistikleri

Araştırma alanına ilişkin yayınların sayısı ve atıf performansları (Çizelge 2) incelendiğinde 1981 yılında başlayan yayınların 2013 yılında dikkat çekici bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Bu artış 2024 yılında 201'e ulaşmıştır. Bu veriler ışığında yayın sayısının son on yılda

25 kat arttığı ve en üretken dönemin 2021-2024 yılları arasında olduğu söylenebilir. Çünkü bu dönemde yapılan yayınların sayısı tüm zamanların %68'ini oluşturmaktadır. Yayınların atıf performansları incelendiğinde yayın başına düşen ortalama atıf sayısının son yıllarda düşüşte olduğu görülmektedir.

Şekil 2

Yıllara göre yayın ve atıf istatistikleri (Bibliometrix)

En üretken ve atıf alan dergiler

Araştırma alanındaki dergiler, üretkenlikleri ve etki düzeylerine ilişkin bilgiler Çizelge 2, 3 ve 4’te verilmiştir. Çizelge 2, 3 ve 4 incelendiğinde “*Appetite*” dergisinin 105 makale ve 2444 atıfla hem üretkenlik hem de etki düzeyi bakımından en yüksek üretkenliğe sahip olduğu görülmektedir. Buna ek olarak 40 h-indeks ve 70 g-indeks değerleriyle (Çizelge 4) de bilimsel etki-

sini kanıtlamaktadır. İkinci en üretken dergi 89 makale, 26 h-indeks ve 42 g-indeks değerleriyle “*Foods*”dur. Ancak bu derginin atıf performansı (1039 atıf) “*Food Chemistry*” (1462 atıf), “*Food Science and Technology*” (1358 atıf), “*Food Hydrocolloid*” (1211 atıf), “*Food Research International*” (1098 atıf) ve “*Nutrients*” (1064 atıf) dergileriyle karşılaştırıldığında az olduğu görülmektedir.

Çizelge 2

En üretken dergiler (Bibliometrix)

No	Dergiler	Makale Sayısı
1	Appetite	105
2	Foods	89
3	Food Research International	37
4	Food Quality and Preference	33
5	International Journal of Food Science and Technology	28
6	Food Science and Technology	28
7	Critical Reviews in Food Science and Nutrition	27
8	Trends In Food Science \& Technology	27
9	British Food Journal	24
10	Food Chemistry	21
11	International Journal of Gastronomy and Food Science	21
12	Food Culture \& Society	20
13	Food Hydrocolloids	20
14	Journal Of Food Processing and Preservation	18
15	Frontiers In Sustainable Food Systems	17

Dergilerin atıf performansı (Çizelge 3) incelendiğinde bazı dergilerin yayın sayısı az olmasına rağmen yüksek atıf sayısına sahip olduğu görülmektedir. Örneğin; “*Food Chemistry*” (Makale/

Atıf Sayısı) (21/1462), “*Food Hydrocolloid*” (20/1211). Bu durum bazı dergilerdeki yayınların araştırma alanında etki düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 3

En çok atıf alan dergiler (Bibliometrix)

No	Dergiler	Makale Sayısı
1	Appetite	2444
2	Food Chemistry	1462
3	Food Science and Technology	1358
4	Food Hydrocolloid	1211
5	Food Research International	1098
6	Nutrients	1064
7	Foods	1039
8	Journal of Agricultural and Food Chemistry	915
9	Trends in Food Science & Technology	813
10	The American Journal of Clinical Nutrition	800
11	Food Quality and Preference	757
12	Critical Reviews in Food Science and Nutrition	600
13	Journal of Food Science and Technology-Mysore	499
14	Journal of Food Engineering	484
15	International Journal of Food Science & Technology	450

Dergilerin m-indeks değerleri (Çizelge 4) incelendiğinde “*Food Research International*” (2,125), “*Foods*” (2,167) ve “*Critical Reviews in Food Science and Nutrition*”nın (1,909) yıllık bazda h-indeks artış hızı açısından en dina-

mik dergiler olduğu söylenebilir. Bu değerler söz konusu dergilerin güncel konularda yayınlara sahip olduğunu ve bilimsel etkilerinin hızlı bir şekilde arttığını göstermektedir.

Çizelge 4

Dergilerin etki faktörleri ve indeksleri (Bibliometrix)

No	Dergiler	h_index ¹	g_index ²	m_index ³	TC ⁴	NP ⁵
1	Appetite	40	70	1,6	5117	105
2	Foods	26	42	2,167	1998	89
3	Critical Reviews in Food Science and Nutrition	21	27	1,909	1695	27
4	Trends In Food Science & Technology	19	27	1,9	1255	27
5	Food Research International	17	33	2,125	1126	37
6	Food Science and Technology	16	26	1,6	690	28
7	Food Quality and Preference	15	33	1,364	1145	33
8	British Food Journal	12	21	0,632	461	24
9	International Journal of Food Science and Technology	11	20	1,222	439	28

10	International Journal of Gastronomy and Food Science	10	16	1,25	286	21
11	Journal of Food Processing and Preservation	10	16	1,111	273	18
12	Food Chemistry	9	15	0,2	255	21
13	Food Culture & Society	9	17	0,643	318	20
14	Food Hydrocolloids	9	18	0,9	357	20
15	Molecular Nutrition & Food Research	9	13	0,529	428	13

¹h_index: Bir araştırmacının en az h sayıda yayınının h kez atıf almasını gösteren etki ölçütü. ²g_index: Atıf yoğunluğunu dikkate alarak ilk g yayınının toplamda en az g^2 atıf almasını gösteren ölçüt. ³m_index: h-indeksin akademik kariyer yılına bölünmesiyle hesaplanan, yıllık üretkenlik göstergesi. ⁴TC (Total Citations): Toplam atıf sayısı. ⁵NP (Number of Publications): Yayın sayısı.

En üretken yazarlar ve en çok atıf yapılan yayınlar

En üretken yazarlar (Çizelge 5) incelendiğinde ilk üç yazar sırasıyla Rosenfeld, D. L. (h-index değeri 14, g-index değeri 15 ve m-index değeri

1,556), Weiss, J. (h-index değeri 8, g-index değeri 8 ve m-index değeri 1,333) ve Boukid, F. (h-index değeri 7, g-index değeri 11 ve m-index değeri 1,4)'dir.

Çizelge 5

En üretken yazarlar ve etki düzeyleri (Bibliometrix)

No	Yazarlar	ORCID	h_index ¹	g_index ²	m_index ³	TC ⁴	NP ⁵
1	Rosenfeld, D. L.	0000-0001-7392-8668	14	15	1,556	1084	15
2	Weiss, J.	0000-0003-1669-1507	8	8	1,333	275	8
3	Boukid, Fatma	0000-0002-8688-5721	7	11	1,4	263	11
4	Pimentel, T.C.	0000-0003-4600-8932	6	10	1	223	10
5	Rothgerber, Hank	0000-0002-1692-0157	6	6	0,462	302	6
6	Castellari, Massimo	0000-0002-4952-2358	5	5	1	166	5
7	Magnani, M.	0000-0002-7771-0479	5	7	0,833	220	7
8	McClements, D.J.	0000-0002-9016-1291	5	7	1	564	7
9	Reaney, M.J.T.	0000-0003-3533-9488	5	6	0,625	222	6
10	Ruby, M.B.	0000-0002-9562-6510	5	6	0,357	643	6
11	Terjung, N.	0000-0003-0668-0644	5	5	0,833	153	5
12	Arshad, M.	0000-0002-4057-6384	4	4	1	29	4
13	Baune, M.C.	0000-0003-0869-1320	4	4	0,8	122	4
14	Chawla, P.	0000-0002-2383-7925	4	6	1,333	41	6
15	Goksen, G.	0000-0002-5432-7936	4	5	1,333	28	5

¹h_index: Bir araştırmacının en az h sayıda yayınının h kez atıf almasını gösteren etki ölçütü. ²g_index: Atıf yoğunluğunu dikkate alarak ilk g yayınının toplamda en az g^2 atıf almasını gösteren ölçüt. ³m_index: h-indeksin akademik kariyer yılına bölünmesiyle hesaplanan, yıllık üretkenlik göstergesi. ⁴TC (Total Citations): Toplam atıf sayısı. ⁵NP (Number of Publications): Yayın sayısı.

En çok atıf alan yayınlar (Çizelge 6) incelendiğinde Dinu vd. (2017) tarafından vejetaryen ve vegan beslenmenin çeşitli sağlık riskleri ve sonuçlarıyla ilişkisini meta-analizle incelemeyi amaçlayan araştırma 593 atıfla ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada Ruby (2012) tarafından yapılan vejetaryenliğin motivasyonlarını, omnivurlarla vejetaryenler arasındaki değer farklılıklarını ve cinsiyete bağlı etkilerini mevcut alanyazında inceleyen araştırma yer

almaktadır. Üçüncü sırada ise Sethi vd. (2016) gerçekleştirilen “*Plant-based milk alternatives: an emerging segment of functional beverages: a review*” adlı araştırmadır. Ayrıca Alcorta vd. (2021), Michel vd. (2021) ve McClements ve Grossmann (2021) tarafından yapılan yayınların yıllık ortalama atıf sayıları diğer yayınların yayınlanma yılları ve yıllık ortalama atıf sayılarıyla karşılaştırıldığında belirgin şekilde yüksek olması dikkat çekicidir.

Çizelge 6

En çok atıf alan yayınlar

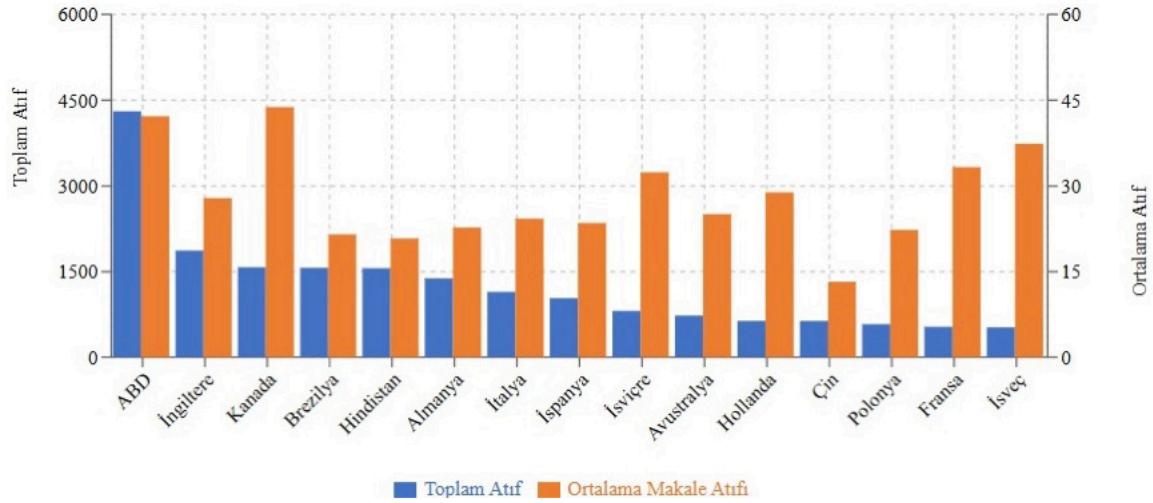
No	Yazar/lar	DOI	TA ¹	TC per Year ²
1	Dinu vd. (2017)	10.1080/10408398.2016.1138447	593	65,89
2	Ruby, M.B. (2012)	10.1016/j.appet.2011.09.019	592	42,29
3	Sethi vd. (2016)	10.1007/s13197-016-2328-3	585	58,50
4	Michel vd. (2021)	10.1016/j.foodqual.2020.104063	355	71,00
5	Alcorta vd. (2021)	10.3390/foods10020293	303	60,60
6	McClements ve Grossmann (2021)	10.1111/1541-4337.12771	287	57,40
7	Janssen vd. (2016)	10.1016/j.appet.2016.06.039	260	26,00
8	Pojic vd. (2018)	10.1016/j.tifs.2018.03.010	258	32,25
9	Van Dooren vd. (2014)	10.1016/j.foodpol.2013.11.002	258	21,50
10	Povey vd. (2001)	10.1006/appe.2001.0406	227	9,08
11	Allen, L.H. (2008)	10.1177/15648265080292S105	224	12,44
12	Rosenfeld, D.L. (2018)	10.1016/j.appet.2018.09.011	214	26,75
13	Radnitz vd. (2015)	10.1016/j.appet.2015.02.026	196	17,82
14	Leblanc vd. (2005)	10.1080/02652030500159938	194	9,24
15	Silva vd. (2020)	10.1016/j.foodres.2019.108972	186	31,00

¹TC (Total Citations): Toplam atıf sayısı. ²TC per Year: Yıllık ortalama atıf sayısı.

En üretken ve en çok atıf alan ülkeler

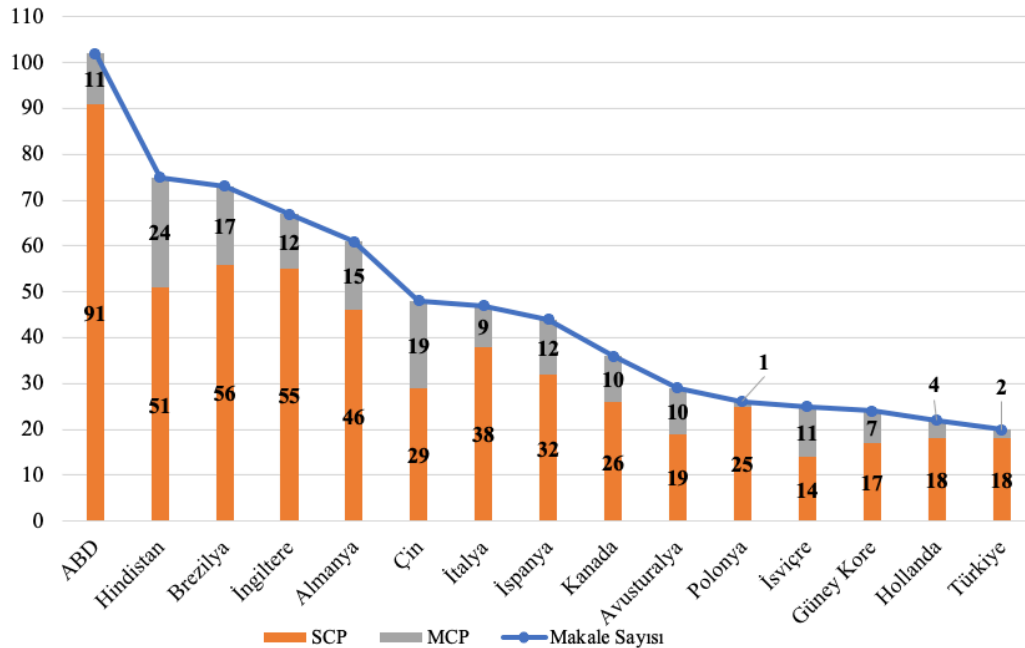
Ülkelerin atıf performansları incelendiğinde (Şekil 3) ABD'nin (4307 toplam atıf) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İngiltere (1868 toplam atıf), Kanada (1578 toplam atıf), Brezilya (1568 toplam atıf) ve Hindistan (1561 toplam atıf) diğer yüksek atıf alan ülkeler olarak dik-

kat çekmektedir. Kanada (43,80), ABD (42,20) ve İsveç (37,40) ortalama atıf sayıları oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca Çin'in toplam atıf ve ortalama makale atıfı karşılaştırıldığında yayınların daha az etki yarattığı sonucuna ulaşılabilir.

Şekil 3*En çok atıf alan ülkeler*

En üretken ülkelerin makale sayıları ve iş birliği profilleri (Şekil 3) incelendiğinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) büyük çoğunluğu (91 makale) tek ülkeli (SCP) olan 102 makaleyle birinci sırada yer almaktadır. Buna ek

olarak sırasıyla diğer üretken ülkeler Hindistan (75), Brezilya (73), İngiltere (67) ve Almanya (61)'dir. Ülkelerin yayınlarının genel olarak tek ülkeli araştırmalardan oluştuğu söylenebilir.

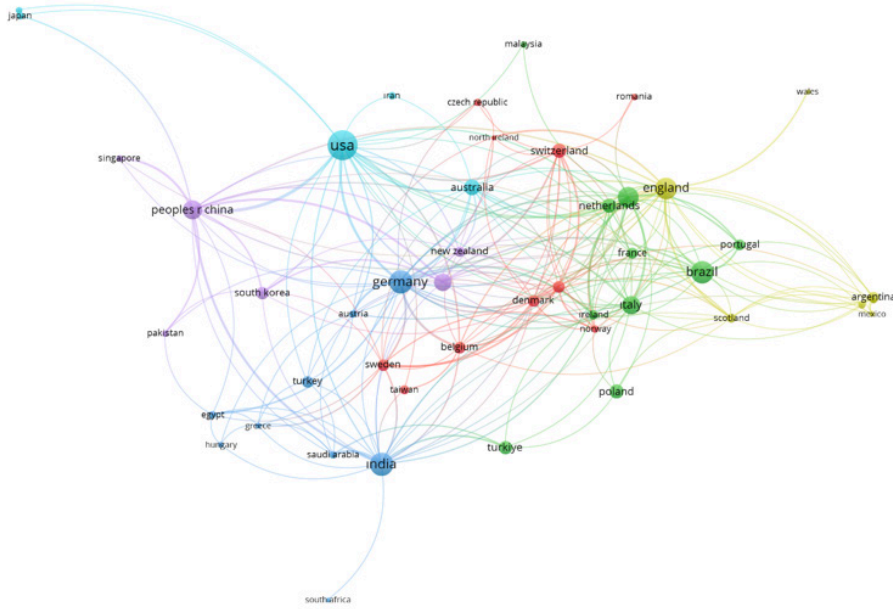
Şekil 4*En üretken ülkelerin makale sayıları ve iş birliği profilleri*

Ülkelerin uluslararası iş birliği ağ haritası (Şekil 5) incelendiğinde ABD (61 iş birliktelik), Almanya (57 iş birliktelik), Hindistan (47 iş birliktelik), İngiltere (42 iş birliktelik) ve Çin (37 iş birliktelik) gibi ülkelerin uluslararası iş birliktelikleri fazla olduğu görülmektedir. Ay-

rıca Brezilya, Arjantin ve Güney Kore gibi ülkelerin farklı iş birliği kümeleri oluşturdukları görülmektedir. Buna ek olarak Türkiye'nin iş birliği ağ haritası konumu incelendiğinde uluslararası iş birliği potansiyelinin gelişmediğini göstermektedir.

Şekil 5

Ülkelerin iş birliği ağ haritası (VOSviewer)

Kavramsal yapı

Anahtar kelime analizi ve tematik harita

İki anahtar kelimenin aynı dokümanda görünme sıklığını tespit etmek amacıyla 1981-2024 yılları arasındaki 970 bilimsel yayındaki anahtar kelime analizi yapılmıştır. Şekil 6'da incelenen zaman diliminde en az 5 kez tekrarlanan anahtar kelimeleri ve aralarındaki en anlamlı 124 birlikte oluşum bağlantısını göstermektedir. Anahtar kelime analizi sonucunda 4 temel küme ortaya çıkmıştır.

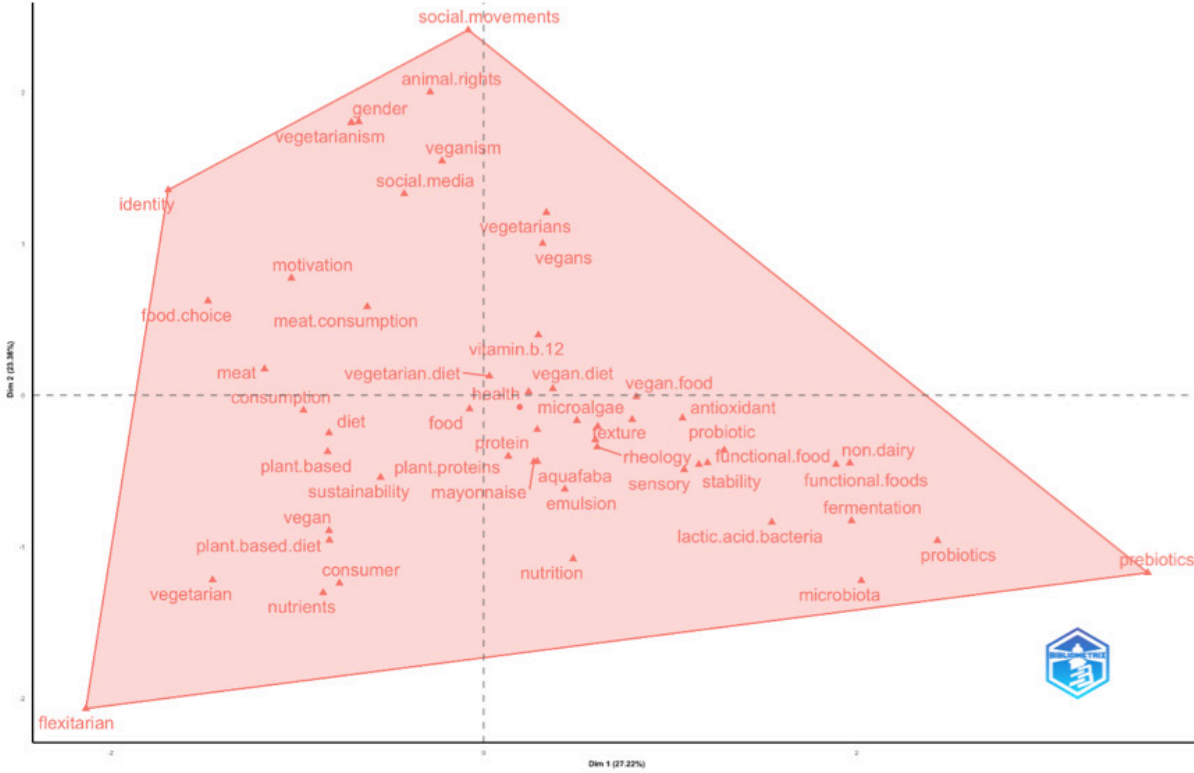
Mavi küme, "vegan" kavramı etrafında şekillenmektedir. Bu kümede "sustainability", "consumer acceptance", "consumer perception", "meat reduction" ve "vitamin B12" gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Ayrıca küme vegan beslenmeye geçişin pratik ve sosyal yön-

lerine, vegan beslenmenin sağlık ve çevresel boyutlarına odaklanmaktadır. Sarı kümedeki "vegetarianism", "veganism", "animal rights", "ethics" ve "identity" gibi anahtar kelimeler incelendiğinde bu kümede vegan beslenmenin bir yaşam felsefesi ve sosyal hareket olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Ayrıca "motivation", "identity" ve "social movements" anahtar kelimelerinin ağ oluşumları bireysel kimlik veya sosyal hareketlerle bağlantısını ortaya koymaktadır. Kırmızı kümede en yüksek ağı sahip anahtar kelime "fermentation"dır. Buna ek olarak "antioxidant", "probiotic", "lactic acid bacteria", "health benefits" ve "bioactive compounds" vb. anahtar kelimeler bu kümede yer alan yayınların vegan gıdaların özelliklerine ve sağlık faydalarına odaklandığı söylenebilir.

Şekil 7

Temel kavramların ilişkisel ağı: Çoklu uyum analizi (Bibliometrix)

Tartışma

Bu araştırma, bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak vegan beslenme tarzına ilişkin akademik yayınları incelemiştir. Bulgular, 1981'den 2024'e kadar araştırmaların sistematik bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle 2013 sonrasında alana olan akademik ilginin hızlı bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, atıf sayılarının daha çok 2013 öncesindeki yayınlarda yoğunlaşması, yayın sayısı ile atıf sayısı arasındaki ilişkinin paralel olmadığını göstermektedir. Bu durumun temel nedeni, 2021–2024 yılları arasında yayın sayısında görülen artışa rağmen bu yayınların atıf potansiyelinin henüz tam olarak ortaya çıkmamış olmasıdır. Ayrıca yıllık atıf ortalamaları incelendiğinde 1992 (77) ve 2012 (185) yıllarına ait yayınların öne çıktığı, en etkili yayınların ise 2012 (13,21) ve 1992, 2001, 2005, 2008, 2016,

2017, 2008, 2020 ve 2021 yıllarında (5,02–8,30) gerçekleştiği belirlenmiştir. Bunun temel nedeninin gecikmeli etkidir (citation lag) (Nakamura vd., 2011). Bu alanda yapılan yayınların atıf genişlemeleri incelendiğinde 4-5 yılı bulduğu söylenebilir. Çünkü 2021 ve sonrasında yayın sayısında önemli bir artış olmasına rağmen ilgili yayınların atıflarında bir atışın olmaması beklenen bir sonuçtur (Yang vd., 2024). Ayrıca bu yayınların spesifik bir konuda yapılmış olması da atıf sayısını etkileyen bir faktör olabilmektedir. Bu sonuçlar, araştırma alanının %7,78'lik yıllık büyüme oranı doğrultusunda akademik ilginin gelecekte de artmaya devam edeceğini söylenebilir.

Araştırma alanında ülkelerin performansları incelendiğinde ABD'nin 102 araştırma ve 4307 atıfla ilk sırada yer almaktadır. Bu alana Hindistan, İngiltere, Kanada ve Brezilya'nın önem-

li katkılar sağladığı söylenebilir. Ayrıca Kanada'nın 43,80 makale başına atıfla en yüksek etki düzeyine sahip olması ve Çin'in yayın sayısının yüksek olmasına rağmen atıf performansının düşük olması dikkat çekici bir sonuçtur. En çok iş birliği yapan ülkeler ABD (61), Almanya (57) ve Hindistan (47)'dir. Ancak çok boyutlu yapısına ve birçok farklı kültürde yer almasına karşın ülkeler arası iş birlikteliğin düşük olması beklenmedik bir durumdur. Alanyazın incelendiğinde çok boyutlu konularda ülkeler arası iş birliğinin bilimsel üretkenlik, görünürlük ve atıf sayısını artırdığı sıkça vurgulanmaktadır (Glänzel ve Schubert, 2005; Wagner vd., 2017). Ayrıca ülkeler arası iş birliğinin düşük olması araştırma alanındaki bilgi üretimini bölgesel olarak ve üretilen bilginin uygulamaya aktarımını sınırlı kalmasına neden olabilir. Bu iş birliklerinin uluslararası yayın sayısının artmasına ek olarak yayınların etki gücünü, görünürlüğünü ve çeşitli paydaşlar tarafından kabul ve kullanılabilirliğini artırdığı bilinmektedir (Wagner vd., 2017). Son olarak Türk mutfak kültürünün vegan beslenme tarzına uygunluğu ve konuya olan akademik ilginin her geçen gün artması düşünüldüğünde uluslararası araştırma iş birliklerinin ulusal alanyazına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar kelime analizi incelendiğinde sağlık, sürdürülebilirlik, etik ve ürün geliştirme olmak üzere dört alan tema tespit edilmiştir. Özellikle gastronomi açısından sürdürülebilirlik ve ürün geliştirme temalarının önemli olduğu söylenebilir. Çünkü sürdürülebilirlik teması altında yer alan araştırmalar “*meat reduction*” ve “*consumer acceptance*” gibi anahtar kelimeler sıklıkla kullanılmaktadır. Buna ek olarak ürün geliştirme teması altında yer alan araştırmaların (Alcorta vd., 2021; Michel vd., 2021; Sethi vd., 2016) bitki bazlı et alternatiflerinin geliştirilmesine ve bu geliştirilen ürünlerin tüketiciler tarafından kabulüne odaklanmaktadır. Ancak ekonomik faktörler, kültürel entegrasyon ve yasalarla ilgili anahtar kelimelerine yeterin-

ce odaklanılmadığı görülmektedir. Bu durum, mevcut literatürde kültürel engeller, yerel mutfak gelenekleriyle bütünleşme süreçleri ve düzenleyici çerçevelerin yeterince ele alınmadığını düşündürmektedir. Sonuç olarak veganizmin yerel mutfak gelenekleriyle bütünleştirilmesi, kültürel engeller ve çözümleri yeterince incelenmediği söylenebilir. Gelecek araştırmaların veganizm odaklı ürünlerin geliştirilmesi ve benimsenmesinde kültürel norm ve değerlerin etkisini detaylı olarak incelemesi önerilmektedir. Çünkü geleneksel mutfaklarda vegan kabul edilebilecek yemekler bulunmaktadır. Bu kapsamda Akdeniz ya da Asya mutfak kültürüne odaklanılabilir. Ayrıca yapılan araştırmalar veganizm odaklı ürün gelişim sürecinin sadece teknolojik ve duyuşsal unsurların etkilenmediğini aynı zamanda kültürel unsurların da önemli olduğunu göstermektedir (Appiani vd., 2023; Gärtner vd., 2024). Bu yaklaşım geliştirilen ürünlerin benimsenmesini ve yaygınlaşmasını kolaylaştırabilir. Bundan dolayı gelecekteki araştırmaların ürünlerin geliştirilmesinde ve bu ürünlerin duyuşsal özelliklerin iyileştirilmesinde özellikle kültürel beslenme alışkanlıklarını dikkate alması önerilmektedir.

Araştırmada öne çıkan “*plant proteins*”, “*aquafaba*”, “*non-dairy*” ve “*texture*” vb. anahtar kelimelerin yoğunluğu, vegan ürün geliştirme süreçlerinde tekstür ve duyuşsal özelliklerin önemine işaret etmektedir. Buna ek olarak omnivore tüketicilerin vegan ürünleri benimsemeleri ve vegan ürünlere geçişini kolaylaştıracak motivasyon unsurlarının belirlenmesi oldukça önemlidir. Alanyazın incelendiğinde sıklıkla vurgulanan “*sustainability*”, “*environmental impact*” ve “*health benefits*” odaklı araştırmalara bulgularının sürdürülebilirlik stratejileri kapsamında geliştirilen ürünlerin pazarlama stratejilerinin geliştirilmesinde kullanılması önerilmektedir.

Veganizmin turizm ve konaklama sektöründe yeterince araştırılmadığı ve bu konuda önemli

bir araştırma boşluğunun olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde vegan turistlerin deneyimleri ve beklentilerinin odaklanan araştırmalar olmasına rağmen çok boyutlu bir şekilde ele alınmadığı görülmektedir. Yapılan bir araştırma vegan ve vejetaryen tüketicilerin dışarıda yeme deneyimlerini incelemektedir (Birch ve Memery, 2020). Ancak bunu gastronomi turizmi bağlamında yeterince ele almamaktadır. Önemli turizm destinasyonları (Londra, Berlin vb.) vegan dostu yiyecek-içecek işletmeleriyle diğer destinasyonlardan farklılaşarak destinasyon imajını güçlendirmektedir. Destinasyonlarda gerçekleştirilen “*Vegan Food Fest*” gibi etkinlikler gastronomi turizminin deneyimsel boyutunun gelişmesine katkı sağlayabilir. Gelecek araştırmaların vegan turistlerin beklentilerini, vegan sertifikasyon sistemlerinin yiyecek-içecek işletmelerine sağladığı rekabet avantajı ve yerel mutfaklarda veganizm boyutu derinlemesine incelemesi önerilmektedir.

Ayrıca vegan sertifikasyon sistemlerinin turizm işletmelerine katkısına odaklanabilir. Avrupa’da yaygın olan “V-Label” sertifikası, yiyecek-içecek işletmelerinde vegan ürünlerin güvenilirliğini artırarak tüketici güvenini desteklemektedir (European Vegetarian Union, 2025). Buna ek olarak “*Vegan Welcome*” programı, yiyecek-içecek işletmelerinin görünürlüğünü artırmakta ve vegan turistlerin destinasyon tercihindeki motivasyonlarını şekillendirebilmektedir (Lindeman & Sirelius, 2020). Turizm bağlamında araştırma sonuçları incelendiğinde önemli çıkarımlar sunduğu söylenebilir. Çünkü gelişmiş ülkelerde vegan yaşam tarzını benimseyenlerin %5-7 seviyelerine ulaşması gibi istatistiksel veriler düşünüldüğünde (McEvoy ve Woodside, 2010; Paslakis vd., 2020; Valdes vd., 2020) gastronomi turizmi, eko-turizm ve sürdürülebilir turizmde yeni fırsatlar oluşturacağı öngörülmektedir. Çünkü bitki bazlı gıda pazarı 2025 yılında 14,2 milyar dolar değerindedir. Bu pazarın 2035 yılına kadar yıllık ortalama %12 büyüme oranıyla 44,2 milyar dolara ulaşacağı ön-

görülmektedir (Future Market Insights, 2025). Bu büyüyen pazar payında işletmelerin ve destinasyonların bu araştırmalardan faydalanmalı ve dikkate alınmalıdır. Bu sayede rekabet avantajı sağlayabileceği düşünülmektedir. Küreselleşmeyle birlikte farklılıkların bir avantaj olduğu turizm alanında “*plant-based food tours*” ve “*vegan culinary workshops*” gibi deneyimsel turizm faaliyetleri planlanabilir. Türkiye’nin mutfak kültürü düşünüldüğünde bu konuda rekabet avantajı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Bu araştırma, vegan beslenme ile ilgili literatürün gelişim eğilimlerini bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemiş ve özellikle sağlık, beslenme ve çevresel sürdürülebilirlik boyutlarında yoğunlaşan araştırmaların son yıllarda artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Bulgular, turizm ve gastronomi bağlamında ise sınırlı sayıda araştırma bulunduğunu ve bu alanın önemli bir boşluk barındırdığını göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar, vegan beslenmenin sadece bireysel beslenme tercihleriyle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda sürdürülebilir turizm, gastronomi deneyimleri ve destinasyon imajı açısından da stratejik fırsatlar sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Türkiye’nin sahip olduğu bitkisel temelli mutfak kültürü, gelecekte vegan gastronomi turizmine yönelik önemli bir rekabet avantajı sağlayabilir. Sonuç olarak, araştırma hem literatürdeki mevcut eğilimleri görünür kılmakta hem de turizm ve gastronomi alanlarında yapılacak yeni araştırmalar için yol gösterici olmaktadır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak araştırma kapsamında veri toplama sadece WoS veri tabanından gerçekleştirilmiştir. Bundan dolayı Scopus, Google Scholar vb. veri tabanlarında taranan yayınların kapsam dışında kalmıştır. İkinci olarak bibliyometrik analiz yönteminde yayınların bilgileri nicel olarak değerlendirilmektedir. Bundan dolayı

yayınların içeriksel ve niteliksel boyutları incelenmemiştir.

Bu araştırma vegan beslenmeye ilişkin alan yazını sistematik bir şekilde inceleyen öncü araştırmalardan biridir. Araştırma bu konunun sağlık ve beslenme boyutlarının kapsamlı bir şekilde incelendiğini ancak vegan beslenmenin turizm, gastronomi ve kültür bağlamında yeterince araştırılmadığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda alan yazındaki araştırma boşluklarına farklı bir bakış açısı sunarak, disiplinler arası yaklaşımı güçlendiren bu araştırma, gelecek araştırmalara kapsamlı bir kaynak oluşturmaktadır.

Kaynakça

Ach, J. S. (2018). Vegetarismus und Veganismus. J. S. Ach, D. Borchers (Ed.), *Handbuch tierethik: Grundlagen – Kontexte – Perspektiven* içinde (s. 346–350). J.B. Metzler. https://doi.org/10.1007/978-3-476-05402-9_60

Alcorta, A., Porta, A., Tárrega, A., Alvarez, M. D., Vaquero, M. P. (2021). Foods for plant-based diets: Challenges and innovations. *Foods*, 10(2), 293. <https://doi.org/10.3390/foods10020293>

Apostolidis, C., McLeay, F. (2019). To meat or not to meat? Comparing empowered meat consumers' and anti-consumers' preferences for sustainability labels. *Food Quality and Preference*, 77, 109–122. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2019.05.005>

Arenas-Gaitán, J., Peral-Peral, B., Reina-Arroyo, J. (2020). Local fresh food products and plant-based diets: An analysis of the relation between them. *Sustainability*, 12(12), 5082. <https://doi.org/10.3390/su12125082>

Beck, V., Ladwig, B. (2021). Ethical consumerism: Veganism. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 12(1), e689. <https://doi.org/10.1002/wcc.689>

Birch, D., Memery, J. (2020). Tourists, local

food and sustainable food networks: Exploring the social and cultural dimensions of vegan and vegetarian consumption. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(8), 1225–1244. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1708531>

Birkle, C., Pendlebury, D. A., Schnell, J., Adams, J. (2020). Web of Science as a data source for research on scientific and scholarly activity. *Quantitative Science Studies*, 1(1), 363–376. https://doi.org/10.1162/qss_a_00018

Bramer, W. M., Rethlefsen, M. L., Kleijnen, J., Franco, O. H. (2017). Optimal database combinations for literature searches in systematic reviews: A prospective exploratory study. *Systematic Reviews*, 6(1). <https://doi.org/10.1186/s13643-017-0644-y>

Chai, B. C., van der Voort, J. R., Grofelnik, K., Eliasdottir, H. G., Klöss, I., Perez-Cueto, F. J. (2019). Which diet has the least environmental impact on our planet? A systematic review of vegan, vegetarian and omnivorous diets. *Sustainability*, 11(15), 4110. <https://doi.org/10.3390/su11154110>

Chakraborty, K. S., Slater, G. F., Miller, H. M., Shirvalkar, P., Rawat, Y. (2020). Compound specific isotope analysis of lipid residues provides the earliest direct evidence of dairy product processing in South Asia. *Scientific Reports*, 10(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-72963-y>

Chrysafi M, Gialeli M, Giaginis C, Troumbis AY, Vasios GK. (2025). Studying the role of vegetarianism as a potential strategy for cancer prevention and treatment: A bibliometric analysis. *Epidemiologia*, 6(2), 23. <https://doi.org/10.3390/epidemiologia6020023>

Clark, M. A., Domingo, N. G., Colgan, K., Thakrar, S. K., Tilman, D., Lynch, J., Hill, J. D. (2020). Global food system emissions could preclude achieving the 1.5° and 2° C climate change targets. *Science*, 370(6517), 705–708. <https://doi.org/10.1126/science.aba7357>

- Díaz, E. M. (2017).** Predictive ethical consumption: The influences of gender in the intention of adopting ethical veganism. *Journal of Consumer Ethics*, 1(2), 92–110.
- Dinu, M., Abbate, R., Gensini, G. F., Casini, A., Sofi, F. (2017).** Vegetarian, vegan diets and multiple health outcomes: A systematic review with meta-analysis of observational studies. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 57(17), 3640–3649. <https://doi.org/10.1080/10408398.2016.1138447>
- D'Souza, C., Brouwer, A. R., Singaraju, S. (2022).** Veganism: Theory of planned behaviour, ethical concerns and the moderating role of catalytic experiences. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 66, 102952. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2021.102952>
- Durieux, V., Gevenois, P. A. (2010).** Bibliometric indicators: Quality measurements of scientific publication. *Radiology*, 255(2), 342–351. <https://doi.org/10.1148/radiol.09090626>
- Fox, N., Ward, K. (2008).** Health, ethics and environment: A qualitative study of vegetarian motivations. *Appetite*, 50(2–3), 422–429. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2007.09.002>
- Future Market Insights. (2025).** Plant-Based Food Market Analysis- Size, Share, and Forecast 2025 to 2035. Future Market Insights. <https://www.futuremarketinsights.com/reports/plant-based-food-market> adresinden 20 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Glänzel, W., Schubert, A. (2004).** Analysing scientific networks through co-authorship. Moed, H. F., Glänzel, W., Schmoch, U. (Ed.), *Handbook of quantitative science and technology research* içinde (s. 257-276). Springer. https://doi.org/10.1007/1-4020-2755-9_12
- Hertweck, T. (2021).** Vegetarian and vegan histories. Wright, L. (Ed.), *The routledge handbook of vegan studies* içinde (s. 12). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003020875>
- IPSOS (2019).** An exploration into diets around the world. August 2018. https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2018-09/an_exploration_into_diets_around_the_world.pdf
- Janssen, M., Busch, C., Rödiger, M., Hamm, U. (2016).** Motives of consumers following a vegan diet and their attitudes towards animal agriculture. *Appetite*, 105, 643–651. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2016.06.039>
- Jovandaric, M. Z. (2021).** Veganism: A new approach to health. M. Z. Jovandaric (Ed.), *Veganism – a fashion trend or food as a medicine* içinde. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.95441>
- Judge, M., Fernando, J. W., Begeny, C. T. (2022).** Dietary behaviour as a form of collective action: A social identity model of vegan activism. *Appetite*, 168, 105730. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2021.105730>
- Kamei, G., Rasane, P., Singh, J., Kaur, S., Gunjal, M., Kaur, J., Gupta, R., Mahato, D. K., Gurumayum, S., Dwivedi, S. K. (2023).** Vegan diet: A novel trend in healthy living. *Current Nutrition & Food Science*, 20(8), 952–965. <https://doi.org/10.2174/0115734013258111230922051736>
- Koutentakis, M., Surma, S., Rogula, S., Filipiak, K. J., Gąsecka, A. (2023).** The effect of a vegan diet on the cardiovascular system. *Journal of Cardiovascular Development and Disease*, 10(3), 94. <https://doi.org/10.3390/jcdd10030094>
- Kumar, R. (2025).** Bibliometric analysis: Comprehensive insights into tools, techniques, applications, and solutions for research excellence. *Spectrum of Engineering and Management Sciences*, 3(1), 45–62. <https://doi.org/10.31181/sems31202535k>
- Leitzmann, C. (2014).** Vegetarian nutrition: Past, present, future. *American Journal of*

- Clinical Nutrition*, 100, 496–502. <https://doi.org/10.3945/ajcn.113.071365>
- Leneman, L. (1999).** No animal food: The road to veganism in Britain, 1909–1944. *Society and Animals*, 7(3), 219–228. <https://doi.org/10.1163/156853099X00080>
- Lindeman, M., Sirelius, M. (2020).** Food, culture, and society: Veganism as a consumption trend in Europe. *Food, Culture & Society*, 23(4), 504–520. <https://doi.org/10.1080/15528014.2020.1715552>
- Loh, H.C., Hoo, F.K., Kwan, J.N., Lim, Y.F., Looi, I. (2021).** A bibliometric analysis of global trends in vegan-related research. *International Journal of Disease Reversal and Prevention (IJDRP)*, 3(2), 1–12. <https://doi.org/10.22230/ijdrp.2021v3n2a275>
- Loh, H.C., Kwan, J.N., Lim, Y.F., Hoo, F.K., Looi, I. (2022).** A bibliometric review and the direction of future vegan-related research: A qualitative approach. *International Journal of Disease Reversal and Prevention (IJDRP)*, 4(1), 1–12. <https://doi.org/10.22230/ijdrp.2022v-4n1a305>
- Marlow, H. J., Harwatt, H., Soret, S., Sabaté, J. (2015).** Comparing the water, energy, pesticide and fertilizer usage for the production of foods consumed by different dietary types in California. *Public Health Nutrition*, 18(13), 2425–2432. <https://doi.org/10.1017/S1368980015001212>
- Mathieu, S., Dorard, G. (2016).** Végétarisme, végétalisme, véganisme: Aspects motivationnels et psychologiques associés à l'alimentation sélective. *La Presse Médicale*, 45(9), 726–733. <https://doi.org/10.1016/j.lpm.2016.05.019>
- McClements, D. J., Grossmann, L. (2021).** The science of plant-based foods: Constructing next-generation meat, fish, milk, and egg analogs. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 20(4), 4049–4100. <https://doi.org/10.1111/1541-4337.12771>
- McEvoy, C., Woodside, J.V. (2010).** Vegetarian and vegan diets: Weighing the claims. T. Wilson, G. Bray, N. Temple, M. Struble, M. (Ed.) *Nutrition guide for physicians* içinde (s. 81–93). Nutrition and Health. Humana Press. https://doi.org/10.1007/978-1-60327-431-9_7
- Michel, F., Hartmann, C., Siegrist, M. (2020).** Consumers' associations, perceptions and acceptance of meat and plant-based meat alternatives. *Food Quality and Preference*, 87, 104063. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2020.104063>
- Norris, M., Oppenheim, C. (2007).** Comparing alternatives to the Web of Science for coverage of the social sciences' literature. *Journal of Informetrics*, 1(2), 161–169. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2006.12.001>
- Öztürk, O., Kocaman, R., Kanbach, D. K. (2024).** How to design bibliometric research: An overview and a framework proposal. *Review of Managerial Science*, 18(11), 3333–3361. <https://doi.org/10.1007/s11846-024-00738-0>
- Paslakis, G., Richardson, C., Nöhre, M., Brähler, E., Holzappel, C., Hilbert, A., De Zwaan, M. (2020).** Prevalence and psychopathology of vegetarians and vegans – Results from a representative survey in Germany. *Scientific Reports*, 10(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-63910-y>
- Passas, I. (2024).** Bibliometric analysis: The main steps. *Encyclopedia*, 4(2). <https://doi.org/10.3390/encyclopedia4020023>
- Pessin, V. Z., Yamane, L. H., Siman, R. R. (2022).** Smart bibliometrics: An integrated method of science mapping and bibliometric analysis. *Scientometrics*, 127(6), 3695–3718. <https://doi.org/10.1007/s11192-022-04446-0>
- Poore, J., Nemecek, T. (2018).** Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science*, 360(6392), 987–992. <https://doi.org/10.1126/science.aaq0216>
- Reznik, S. V., Dekhnich, O. V., Kutoma-**

- nov, S. A., Maidansky, M. A., Filatova, Y. S. (2019).** “Ahimsa” principle in the religious and cultural practices of ancient and contemporary India. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(5), 830–834. <https://doi.org/10.18510/hssr.2019.75111>
- Ruby, M. B. (2012).** Vegetarianism: A blossoming field of study. *Appetite*, 58(1), 141–150. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.09.019>
- Sethi, S., Tyagi, S. K., Anurag, R. K. (2016).** Plant-based milk alternatives an emerging segment of functional beverages: A review. *Journal of Food Science and Technology*, 53(9), 3408–3423. <https://doi.org/10.1007/s13197-016-2328-3>
- European Vegetarian Union. (2025).** The V-Label: An international vegan and vegetarian trademark. <https://www.v-label.com> adresinden 2 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Valdes, M., Conklin, A., Veenstra, G., Black, J. L. (2020).** Plant-based dietary practices in Canada: Examining definitions, prevalence and correlates of animal source food exclusions using nationally representative data from the 2015 Canadian Community Health Survey–Nutrition. *Public Health Nutrition*, 24(5), 777–786. <https://doi.org/10.1017/S1368980020003444>
- Van der Heijden, I., Monteyne, A. J., Stephens, F. B., Wall, B. T. (2023).** Alternative dietary protein sources to support healthy and active skeletal muscle aging. *Nutrition Reviews*, 81(2), 206–230. <https://doi.org/10.1093/nutrit/nuac046>
- Veganuary. (2022).** *Veganuary 2022 saves over 2.16 million animals in just one month.* Veganuary. <https://veganuary.com/veganuary-2022-saves-over-two-million-animals/> adresinden 20 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Veganuary. (2025).** How many people took part in Veganuary 2025? The results explained. *Veganuary*. <https://veganuary.com/en-us/how-many-people-took-part-in-veganuary-2025-the-results-explained/> adresinden 20 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Yan, L., Zhiping, W. (2023).** Mapping the literature on academic publishing: A bibliometric analysis on WOS. *SAGE Open*, 13(1). <https://doi.org/10.1177/21582440231158562>
- Yoldaş, Ö., Aksöz, E.O. (2024).** Bibliometric analysis of master’s and doctoral theses on vegan nutrition in Turkey. *Transnational Business and Management*, 2(1), 55–66. <https://doi.org/10.33182/tbm.v2i1.3257>